ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΙΖ΄ – ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄

ΕΚΘΕΣΗ

ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

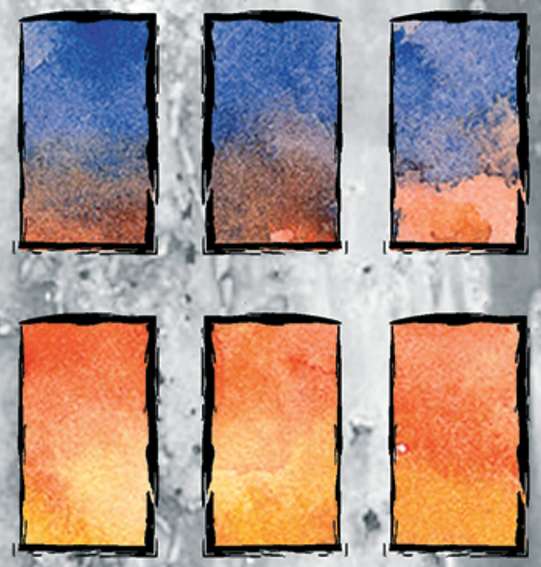

ΑΘΗΝΑ, 2016

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΙΖ΄ – ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄

ΕΚΘΕΣΗ

ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΔΟΜΩΝ ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΥ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΒΟΥΤΣΗ

ΑΘΗΝΑ 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I.	Συγκρότηση, σύνθεση και αντικείμενο της Επιτροπής.	Σελ. 5
II.	Συνεδριάσεις της Επιτροπής και φορείς που κλήθηκαν σε ακρόαση.	Σελ. 7
III.	Επισκέψεις των μελών της Επιτροπής σε Καταστήματα Κράτησης.	Σελ. 11
IV.	Εισηγήσεις.	Σελ. 13
Α)	Εισηγητικό σημείωμα της Προέδρου της Επιτροπής, κυρίας Αφροδίτης Σταμπουλή.	Σελ. 15
Β)	Η υγειονομική περίθαλψη στα Καταστήματα Κράτησης. Εισηγητής: Γεώργιος Πάλλης.	Σελ. 17
Γ)	Η εκπαίδευση ενηλίκων και ανηλίκων κρατουμένων και η παραβατικότητα ανηλίκων και νέων.	
Γ. 1.	Εισηγήτρια: Παναγιώτα Κοζομπόλη – Αμανατίδη.	Σελ. 21
Γ. 2.	Εισηγητής: Δημήτριος Κυριαζίδης.	Σελ. 25
Δ)	Οι εναλλακτικοί τρόποι έκτισης ποινής και τα Αγροτικά Καταστήματα Κράτησης. Εισηγητές: Χαράλαμπος Αθανασίου και Αντώνιος Συρίγος.	Σελ. 27
Ε)	Τα Καταστήματα Κράτησης Γυναικών. Εισηγητές: Ιωάννης Σαρακιώτης, Χαρίλαος Τζαμακλής και Νίκη Κεραμέως.	Σελ. 33
V.	Έγκριση της Έκθεσης της Επιτροπής.	Σελ. 37

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΙΖ΄ – ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄

ΕΙΔΙΚΗ ΜΟΝΙΜΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΔΟΜΩΝ ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΥ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

ΕΚΘΕΣΗ

ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ι. ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ, ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Κατά την Α΄ Τακτική Σύνοδο της ΙΖ΄ Περιόδου, η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων συνεστήθη με την υπ' αριθμ. 13891/8917, από 15 Οκτωβρίου 2015, απόφαση του Προέδρου της Βουλής, σύμφωνα με το άρθρο 43Α του Κανονισμού της Βουλής (Μέρος Κοινοβουλευτικό).

Η Επιτροπή συγκροτείται από είκοσι ένα (21) μέλη και αποτελέστηκε από τους Βουλευτές, κ.κ. Θεοφύλακτο Ιωάννη, Κατριβάνου Βασιλική, Κοζομπόλη – Αμανατίδη Παναγιώτα, Κουράκη Αναστάσιο (Τάσο), Λάππα Σπυρίδωνα, Πάλλη Γεώργιο, Παναγούλη Ευστάθιο (Στάθη), Σαρακιώτη Ιωάννη, Σταμπουλή Αφροδίτη, Συρίγο Αντώνιο, Γκιουλέκα Κωνσταντίνο, Δημοσχάκη Αναστάσιο (Τάσο), Κεραμέως Νίκη, Κυριαζίδη Δημήτριο, Τζαβάρα Κωνσταντίνο, Λαγό Ιωάννη, Παπαθεοδώρου Θεόδωρο, Κανέλλη Γαρυφαλλιά (Λιάνα), Φωτήλα Ιάσωνα, Κόκκαλη Βασίλειο και Καρρά Γεώργιο – Δημήτριο.

Πρόεδρος της Επιτροπής εξελέγη, στις 21 Οκτωβρίου 2015, η Βουλευτής, κυρία Βασιλική Κατριβάνου. Το αξίωμα του Α΄ Αντιπροέδρου της Επιτροπής κατέλαβε ο Βουλευτής, κ. Κωνσταντίνος Γκιουλέκας και του Γραμματέως της Επιτροπής ο Βουλευτής, κ. Θεόδωρος Παπαθεοδώρου. Για το αξίωμα του Β΄ Αντιπροέδρου της Επιτροπής δεν υπεβλήθη πρόταση υποψηφιότητας.

Οι Βουλευτές, κ.κ. Κωνσταντίνος Τζαβάρας, Ευστάθιος (Στάθης) Παναγούλης, Αναστάσιος (Τάσος) Δημοσχάκης, Γεώργιος – Δημήτριος Καρράς και Ιάσωνας Φωτήλας, που περιελαμβάνοντο στην αρχική σύνθεση της Επιτροπής, αντικαταστάθηκαν από τους Βουλευτές κ.κ. Χαράλαμπο Αθανασίου, Χαρίλαο Τζαμακλή, Γεώργιο Στύλιο, Δημήτριο Καβαδέλλα και Ιλχάν Αχμέτ αντιστοίχως, σύμφωνα με τις υπ' αριθμ. 16418/10654/19.11.2015, 16831/10951/25.11.2015,

1502/1087/29.1.2016, 3470/2581/3.3.2016 και 16661/11673/20.10.2016 αποφάσεις του Προέδρου της Βουλής.

Μετά την παραίτηση της κυρίας Βασιλικής Κατριβάνου από το βουλευτικό αξίωμα, Πρόεδρος της Επιτροπής εξελέγη, στις 8 Ιουνίου 2016, η Βουλευτής, κυρία Αφροδίτη Σταμπουλή, της οποίας σε αντικατάσταση τοποθετήθηκε ο Βουλευτής, κ. Γεώργιος Κυρίτσης, σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 7351/5084/26.5.2016 απόφαση του Προέδρου της Βουλής.

Αντικείμενο της Επιτροπής Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων είναι «η μελέτη, η παρακολούθηση και η αξιολόγηση της κατάστασης του σωφρονιστικού συστήματος της χώρας, καθώς και η κατάθεση προτάσεων για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κρατουμένων στα σωφρονιστικά καταστήματα και στις άλλες δομές κράτησης, ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου και εν γένει η χάραξη στρατηγικής σε θέματα σωφρονιστικής πολιτικής» (άρθρο 43Α, παράγραφος 2, περίπτωση θ΄ του Κανονισμού της Βουλής).

Η Επιτροπή Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων πραγματοποίησε έντεκα (11) συνεδριάσεις, συνολικής διάρκειας είκοσι (20), περίπου, ωρών, κατά τις οποίες εκλήθησαν σε ακρόαση, προς ενημέρωση των μελών της και υποβολή προτάσεων, αρμόδιοι Υπουργοί, Γενικοί Γραμματείς Υπουργείων, Δικαστικοί Λειτουργοί και εκπρόσωποι Συλλόγων και Φορέων, όπως εμφαίνεται στο αντίστοιχο Κεφάλαιο της Έκθεσης.

II. ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΚΛΗΘΗΚΑΝ ΣΕ ΑΚΡΟΑΣΗ

1. **Συνεδρίαση της 21ης Οκτωβρίου 2015**
   Θέμα ημερήσιας διάταξης:
   Εκλογή προεδρείου.

2. **Συνεδρίαση της 18ης Νοεμβρίου 2015**
   Θέμα ημερήσιας διάταξης:
   Προγραμματισμός του έργου της Επιτροπής.

3. **Συνεδρίαση της 25ης Νοεμβρίου 2015**
   Θέμα ημερήσιας διάταξης:
   Ενημέρωση των μελών της Επιτροπής από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κ. Νικόλαο Παρασκευόπουλο και τον Γενικό Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής, κ. Ευτύχη Φυτράκη, σχετικά με τη λειτουργία και την οργάνωση των φυλακών, καθώς και με το έργο του Υπουργείου, όσον αφορά το Σωφρονιστικό Σύστημα.

4. **Συνεδρίαση της 3ης Μαρτίου 2016**
   Θέμα ημερήσιας διάταξης:
   Η υγειονομική κατάσταση στα Καταστήματα Κράτησης, στο Ψυχιατρείο και στο Νοσοκομείο Κορυδαλλού.

   Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κ. Νικόλαος Παρασκευόπουλος, ο Γενικός Γραμματέας Αντεγκληματικής Πολιτικής, κ. Ευτύχιος Φυτράκης, καθώς και ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Υγείας, κ. Πέτρος Γιαννουλάτος.

5. **Συνεδρίαση της 10ης Μαρτίου 2016**
   Θέμα ημερήσιας διάταξης:
   Η υγειονομική περίθαλψη στα Καταστήματα Κράτησης.

   Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο κ. Ευτύχιος Φυτράκης, Γενικός Γραμματέας Αντεγκληματικής Πολιτικής του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ο κ. Πέτρος Γιαννουλάτος, Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Υγείας, ο κ. Θωμάς Υφαντής, Καθηγητής Ψυχιατρικής και Ειδικός Συνεργάτης του Υπουργού Υγείας, ο κ. Σπύρος Καρακίτσος, Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Σωφρονιστικών Υπαλλήλων Ελλάδος (Ο.Σ.Υ.Ε.), ο κ. Ιωάννης Αναγνώστου, Πρόεδρος της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Υπαλλήλων Εξωτερικής Φρούρησης (Π.Ο.Υ.Ε.Φ.), ο κ. Αναστάσιος Παπαδόπουλος, Διευθυντής του Καταστήματος Κράτησης Θεσσαλονίκης, ο κ. Στέργιος Γεωργούλας, εκπρόσωπος της Ιατρικής Υπηρεσίας του Νοσοκομείου Κρατουμένων Κορυδαλλού, ο κ. Αντώνιος Αραβαντινός, Σύνεδρος στο Σωματείο Εργαζομένων του Ψυχιατρείου Κρατουμένων Κορυδαλλού και Υπεύθυνος Δημοσίων Σχέσεων της

Ομοσπονδίας Σωφρονιστικών Υπαλλήλων Ελλάδος (Ο.Σ.Υ.Ε.), ο κ. Παρασκευάς Κανδηλώρος, εκπρόσωπος του Συλλόγου Εργαζομένων του Νοσοκομείου Κρατουμένων Κορυδαλλού και ο κ. Κωνσταντίνος Αντωνακόπουλος, Πρόεδρος του Σωματείου Σωφρονιστικών Υπαλλήλων Καταστήματος Κράτησης Κορυδαλλού.

6. **Συνεδρίαση της 8ης Ιουνίου 2016**
   <u>Θέμα ημερήσιας διάταξης:</u>
   Εκλογή Προέδρου της Επιτροπής.

7. **Συνεδρίαση της 28ης Ιουνίου 2016**
   <u>Θέμα ημερήσιας διάταξης:</u>
   Εκπαίδευση ανηλίκων και ενηλίκων κρατουμένων.

   Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο κ. Ευτύχιος Φυτράκης, Γενικός Γραμματέας Αντεγκληματικής Πολιτικής του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων ο κ. Ιωάννης Παντής, Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου και ο κ. Παυσανίας Παπαγεωργίου, Γενικός Γραμματέας Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς, η κυρία Σταματίνα Πούλου, Ειδική Επιστήμονας στον Κύκλο Δικαιωμάτων του Παιδιού του Συνηγόρου του Πολίτη, ο κ. Πέτρος Δαμιανός, Διευθυντής του Γυμνασίου και Λυκείου ΕΚΚΝ Αυλώνα, ο κ. Νίκος Αρμένης, Προϊστάμενος του Δημοτικού Σχολείου ΕΚΚΝ Αυλώνα, ο κ. Δημήτριος Λέκκας, Δάσκαλος του ΕΚΚΝ Κορίνθου, ο κ. Ευάγγελος Κάλιοσης, Διευθυντής του ΙΕΚ Φυλακών Κορυδαλλού, ο κ. Θεόδωρος Καραγιαννίδης, Διευθυντής του ΣΔΕ Διαβατών, η κυρία Ιωάννα Χαραλαμποπούλου, Υποδιευθύντρια του ΣΔΕ των Φυλακών Κορυδαλλού και η κυρία Ελένη Λιντζαροπούλου, Διευθύνουσα του Δικτύου για τον Πολιτισμό και την Εκπαίδευση στις Φυλακές «Γεώργιος Ζουγανέλης».

8. **Συνεδρίαση της 13ης Ιουλίου 2016**
   <u>Θέμα ημερήσιας διάταξης:</u>
   Εναλλακτικοί τρόποι έκτισης ποινής.

   Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο κ. Ευτύχιος Φυτράκης, Γενικός Γραμματέας Αντεγκληματικής Πολιτικής του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ο κ. Νικόλαος Κουλούρης, Επίκουρος Καθηγητής Σωφρονιστικής Πολιτικής του Τμήματος Κοινωνικής Διοίκησης και Πολιτικής Επιστήμης του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, οι κ.κ. Γεώργιος Μπαρδάνης και Βασίλειος Γκιτάκος, Πρόεδρος και Διευθυντής, αντιστοίχως, του ΚΕΘΕΑ, ο κ. Ευάγγελος Καφετζόπουλος, Πρόεδρος του ΟΚΑΝΑ, οι κυρίες Φωτεινή Μηλιώνη και Παρασκευή Ζαγούρα, Διευθύντρια και Μέλος του Δ.Σ., αντιστοίχως, της Επανόδου, η κυρία Θεοδώρα Αδαμάκη, Επιμελήτρια Κοινωνικής Αρωγής του Τμήματος Κοινωνικής Αρωγής Αθήνας, ο κ. Μιχαήλ Μαυρής, Προϊστάμενος του Τμήματος Κοινωνικής Αρωγής Πειραιά, ο κ. Στέλιος Βασιλειάδης και η κυρία Ελένη Σταυροπούλου, Αντιδήμαρχος Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνική Λειτουργός, αντιστοίχως, του Δήμου

Αιγάλεω και ο κ. Λεωνίδας Λώρας, Νομικός, Υπεύθυνος Κοινωφελούς Εργασίας του Δήμου Κηφισιάς.

9. Συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2016

<u>Θέματα ημερήσιας διάταξης:</u>

α) Συζήτηση σχετικά με την προβλεπόμενη από τον Κ.τ.Β. Έκθεση της Επιτροπής και ορισμός Εισηγητών κατά θέματα και

β) Παραβατικότητα ανηλίκων και νέων.

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο κ. Ευτύχιος Φυτράκης, Γενικός Γραμματέας Αντεγκληματικής Πολιτικής του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, καθώς και οι κ.κ.: Όλγα Θεμελή, Αναπλ. Καθηγήτρια Εγκληματολογικής Ψυχολογίας στο Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης – Πρόεδρος ΚΕΣΑΘΕΑ, Ευγενία Σταθουλοπούλου, Εισαγγελέας Πρωτοδικών Κορίνθου και μέλος ΚΕΣΑΘΕΑ, Ευαγγελία Κογιαννάκη, Νομικός - Προϊστάμενη του Τμήματος Δικασίμου Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων Αθήνας - μέλος του Κεντρικού Επιστημονικού Συμβουλίου για την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων (ΚΕΣΑΘΕΑ), Λεωνίδας Κωτούλας, Κοινωνικός Λειτουργός στο Ειδικό Αγροτικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Κασσαβέτειας, Δήμητρα Θεοδωρακοπούλου, Ψυχολόγος του Ειδικού Καταστήματος Κράτησης Νέων Αυλώνα, Πέτρος Δαμιανός, Διευθυντής του Γυμνασίου-Λυκείου στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα, Γεώργιος Μόσχος, Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη (Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού), Κατερίνα Πούτου, Νόμιμη Εκπρόσωπος της Κοινωνικής Οργάνωσης Υποστήριξης Νέων «ΑΡΣΙΣ», Γεώργιος Νικολαΐδης, Ψυχίατρος – Διευθυντής της Διεύθυνσης Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού, Θεοδώρα Καρβούνη, Κοινωνιολόγος – Υπεύθυνη του Τμήματος Εφήβων και Νέων της Μονάδας Απεξάρτησης «18 Άνω» του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής, Ηλίας Γκότσης και Δημήτριος Πετριλής, Υπεύθυνος και Αναπλ. Υπεύθυνος της Μονάδας Εφήβων – Νέων «Ατραπός» του ΟΚΑΝΑ, αντίστοιχα, Κυρατσώ Σκορδογιάννη, Υπεύθυνη του Θεραπευτικού Προγράμματος για Έφηβους Χρήστες και τις Οικογένειές τους του ΚΕΘΕΑ «ΣΤΡΟΦΗ» και Αχιλλέας Ρούσσος, Αναπλ. Υπεύθυνος του Δικτύου Πρόληψης και Έγκαιρης Παρέμβασης του ΚΕΘΕΑ.

10. Συνεδρίαση της 13ης Οκτωβρίου 2016

<u>Θέμα ημερήσιας διάταξης:</u>

Συζήτηση και έγκριση των Εισηγήσεων Μελών της Επιτροπής, που θα συμπεριληφθούν στην Έκθεσή της, σχετικά με

α) την υγειονομική περίθαλψη στα Καταστήματα Κράτησης,

β) την εκπαίδευση ενηλίκων και ανηλίκων κρατουμένων και την παραβατικότητα ανηλίκων και νέων,

γ) τους εναλλακτικούς τρόπους έκτισης ποινής και τα Αγροτικά Καταστήματα Κράτησης και

δ) τα Καταστήματα Κράτησης Γυναικών.

11. Συνεδρίαση της 10ης Νοεμβρίου 2016

<u>Θέματα ημερήσιας διάταξης:</u>

1. Συζήτηση επί των Εισηγήσεων Μελών της Επιτροπής, σχετικά με:

α) την υγειονομική περίθαλψη στα Καταστήματα Κράτησης,

β) την εκπαίδευση ενηλίκων και ανηλίκων κρατουμένων και την παραβατικότητα ανηλίκων και νέων,

γ) τους εναλλακτικούς τρόπους έκτισης ποινής και τα Αγροτικά Καταστήματα Κράτησης και

δ) τα Καταστήματα Κράτησης Γυναικών.

2. Έγκριση της Έκθεσης της Επιτροπής.

III. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

Τρίτη, 8 Δεκεμβρίου 2015
Κατάστημα Κράτησης Γυναικών Ελεώνα Θηβών και
Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων Ελεώνα Θηβών

Πέμπτη, 11 Φεβρουαρίου 2016
Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού

Τρίτη, 23 Φεβρουαρίου 2016
Ψυχιατρείο Κρατουμένων Κορυδαλλού

Μ. Τρίτη, 26 Απριλίου 2016
Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα

Παρασκευή, 23 Σεπτεμβρίου 2016
Αγροτικό Κατάστημα Κράτησης Κασσάνδρας

IV. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Α. Εισηγητικό σημείωμα της Προέδρου της Επιτροπής, κυρίας Αφροδίτης Σταμπουλή.

Κατά τη διάρκεια αυτής της Συνόδου, η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων είχε μια πυκνή λειτουργία και ως προς τις συνεδριάσεις και ως προς το περιεχόμενό τους. Σε γενικές γραμμές, τηρήθηκε και εμπλουτίστηκε ο προγραμματισμός της προεδρίας της κυρίας Βασιλικής Κατριβάνου τόσο ως προς τις επισκέψεις, που πραγματοποιήθηκαν σε καταστήματα κράτησης, όσο και ως προς τα θέματα με τα οποία ασχολήθηκε η Επιτροπή.

Υπήρξε συνειδητή προσπάθεια οι συνεδριάσεις να αποτελούν συνέχεια των επισκέψεων και μεταξύ των προσκεκλημένων φορέων να εκπροσωπούνται, με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη πληρότητα, τόσο οι θεσμικοί φορείς όσο και η κοινωνία των πολιτών. Πρέπει να αναγνωριστεί η προσπάθεια, που κατέβαλαν όλες οι πλευρές, ώστε για κάθε θέμα να δίνεται ολοκληρωμένη πληροφόρηση, να αναδεικνύονται τα κενά νομοθεσίας ή οι ανεπαρκείς ή στρεβλές εφαρμογές της, γεγονός που επέτρεψε στα μέλη της Επιτροπής να καταλήξουν σε γενικότερης αποδοχής προτάσεις.

Συζητήθηκαν, κατ' αρχήν, οι γενικοί όροι λειτουργίας των φυλακών της χώρας, σε συνάρτηση με τις προτάσεις των εργαζομένων, τα σχέδια του Υπουργείου και τις διαπιστώσεις της Επιτροπής. Υπήρξαν εκτεταμένες αναφορές στις συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων γενικά και ειδικά στους χώρους στους οποίους πραγματοποιήθηκαν οι επισκέψεις. Επισημάνθηκαν οι ιδιαιτερότητες των χώρων αυτών, αλλά και τα γενικότερα ευεργετικά αποτελέσματα των μέτρων αποσυμφόρησης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν διαπιστώθηκαν τεράστιες ελλείψεις σε προσωπικό και υποδομές. Εκκρεμεί αναλυτική συζήτηση για τα θέματα επανένταξης.

Η υγειονομική περίθαλψη των κρατουμένων απασχόλησε την Επιτροπή σε δύο επισκέψεις, στο νοσοκομείο και στο ψυχιατρείο κρατουμένων Κορυδαλλού και σε ισάριθμες συνεδριάσεις. Διαπιστώθηκε σχετική βελτίωση της κατάστασης, σε σχέση με όσα επικρατούσαν μέχρι και την προηγούμενη Περίοδο, αλλά και τεράστια απόσταση από την παροχή στους κρατούμενους και στις κρατούμενες ενός ικανοποιητικού επιπέδου περίθαλψης, σύμφωνα με τις υποδείξεις διεθνών οργανισμών.

Το σχέδιο, που παρουσίασε το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας, για ένταξη στο Ε.Σ.Υ. των προαναφερθεισών μονάδων, αλλά και όλων των ιατρείων των φυλακών και η άμεση διασύνδεσή τους με δομές του Ε.Σ.Υ., βρήκε γενική αποδοχή από την Επιτροπή.

Επίσης, γενική ήταν η αποδοχή από την Επιτροπή του σχεδίου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, για βαθμιαία γενίκευση της παροχής εκπαίδευσης σε όλες τις φυλακές της χώρας και, μάλιστα, αντίστοιχης με το επίπεδο και τις ανάγκες των κρατουμένων, ως βασικού συντελεστή της σωφρονιστικής πολιτικής. Διαπιστώθηκαν, βεβαίως, τεράστιες ελλείψεις και δυσλειτουργίες με εξαίρεση ίσως την εκπαίδευση ανηλίκων και νέων στα αντίστοιχα ειδικά καταστήματα, με τα οποία ασχολήθηκε ιδιαίτερα η Επιτροπή.

Ένα άλλο θέμα, που συζητήθηκε στην Επιτροπή, ήταν τα εναλλακτικά της κράτησης μέτρα έκτισης ποινής, στην εφαρμογή των οποίων, όπως έγινε γενικά παραδεκτό, παρατηρείται μεγάλη καθυστέρηση και είναι δυσανάλογα μικροί οι αριθμοί κρατουμένων που επωφελούνται, ενώ έχει υπάρξει ελάχιστη ενασχόληση με τα ιδιαίτερα προβλήματα εφαρμογής των μέτρων στους αλλοδαπούς κρατούμενους.

Επίσης, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη σε αγροτική φυλακή, θεσμός του οποίου η σωφρονιστική αποτελεσματικότητα γίνεται γενικά αποδεκτή από την Επιτροπή και ζητείται η επέκτασή του στις γυναίκες.

Η Επιτροπή ασχολήθηκε, επανειλημμένα, με τα ζητήματα των γυναικών κρατουμένων και κατά τη διάρκεια των επισκέψεών της στα αντίστοιχα καταστήματα και με την επισήμανση της διάστασης του φύλου σε όλα τα προαναφερθέντα ζητήματα. Η πρόσβαση σε ικανοποιητικού επιπέδου υπηρεσίες υγείας, σε εκπαίδευση ανάλογη με τις ανάγκες τους, η εργασία, η δημιουργία αγροτικής φυλακής, η διατήρηση ικανοποιητικού προαυλισμού και η ενδεδειγμένη μεταχείριση των ανηλίκων, όσον αφορά στις γυναίκες κρατούμενες, αποτελεί κοινό αίτημα της Επιτροπής και, μάλιστα, εν' όψει της επικείμενης αξιολόγησης της χώρας από την επιτροπή του Ο.Η.Ε., την αρμόδια για την παρακολούθηση της εφαρμογής της συνθήκης CEDAW.

Πρέπει να επισημανθεί η συνέπεια και η προθυμία όλων των μελών της Επιτροπής να συμμετέχουν όχι μόνο στις συνεδριάσεις, αλλά και στις επισκέψεις στους χώρους κράτησης, οι οποίες πολλές φορές περιλάμβαναν κοπιαστικές διαδρομές, πάντα με την πίεση του χρόνου, χωρίς τις οποίες όμως, τα αποτελέσματα των εργασιών θα ήταν πολύ λιγότερο πλήρη και ικανοποιητικά.

Ευχή όλων είναι να συνεχισθεί εξίσου γόνιμα η λειτουργία της Επιτροπής και στη Σύνοδο που μόλις αρχίζει.

Β. Η υγειονομική περίθαλψη στα Καταστήματα Κράτησης. Εισηγητής: Γεώργιος Πάλλης.

Όπως διαπιστώθηκε από τις επισκέψεις μελών της Επιτροπής στους χώρους περίθαλψης των καταστημάτων κράτησης, η παροχή υγειονομικής περίθαλψης σε αυτά χαρακτηρίζεται όχι μόνο από τις τεράστιες ελλείψεις στελέχωσης, αλλά και από την απουσία ενιαίας δομής.

Σύμφωνα με την ενημέρωση, που έγινε σε συνεδρίαση της Επιτροπής, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επιδιώκει την αναδιοργάνωση της παροχής περίθαλψης στους κρατούμενους σε ένα ενιαίο πλαίσιο, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις κατευθύνσεις του CPT και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ως εκ τούτου, επεξεργάζεται μαζί με το Υπουργείο Υγείας ένα Προεδρικό Διάταγμα, που, μεταξύ άλλων, θα προβλέπει την ένταξη των Θεραπευτικών Καταστημάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, καθώς επίσης και των ιατρείων των φυλακών στο Εθνικό Σύστημα Υγείας. Η αρχή γίνεται από το Ψυχιατρείο Κρατουμένων Κορυδαλλού, του οποίου επίκειται η ένταξη στη Β΄ Ψυχιατρική Κλινική του Νοσοκομείου «Αττικόν».

Η υγειονομική περίθαλψη πρέπει να περιλαμβάνει την πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας, η οποία θα παρέχεται στα ιατρεία των Καταστημάτων Κράτησης, τη δευτεροβάθμια φροντίδα (ή και τριτοβάθμια), η οποία θα παρέχεται στο νοσοκομείο του Ε.Σ.Υ., με το οποίο συνδέεται το ιατρείο του Καταστήματος Κράτησης. Για τα περιστατικά, για τα οποία απαιτείται μακροχρόνια ανάρρωση ή αποκατάσταση, αυτή θα μπορεί να παρέχεται σε συγκεκριμένες δομές Καταστημάτων Κράτησης (π.χ. νοσοκομείο κρατουμένων), εφ' όσον εξασφαλιστούν οι κατάλληλες υποδομές και προσωπικό.

Για την ιατρική και νοσηλευτική κάλυψη των φυλακών το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων απασχολεί σε μόνιμη βάση μόλις 21 υπάλληλους του Κλάδου ΔΕ Νοσηλευτικής και 50 υπαλλήλους του Κλάδου ΤΕ Νοσηλευτικής, όχι, όμως, κατανεμημένων και στα 33 Καταστήματα Κράτησης, παρά μόνο σε 25 από αυτά. Δηλαδή, υπάρχουν 8 φυλακές, που δεν έχουν ούτε ένα νοσηλευτή εδώ και αρκετά χρόνια. Το μόνιμο ιατρικό προσωπικό αποτελείται από 12 μόνιμους ιατρούς διαφόρων ειδικοτήτων και 7 οδοντίατρους. Ωστόσο, από τις 39 θέσεις ιατρών, που είχαν προκηρυχθεί, επί υπουργίας κ. Αθανασίου, έως τον Μάρτιο του 2016 έχουμε μόνο 9 προσλήψεις. Καθώς είναι έκδηλη η απροθυμία των ιατρών να εργαστούν στις φυλακές, είναι σημαντική η παροχή κινήτρων.

Επιπρόσθετα, υπάρχει μεγάλο έλλειμμα στην εκπαίδευση του προσωπικού, του γενικού, των φρουρών και των σωφρονιστικών υπαλλήλων, για τα θέματα υγείας. Αναζητούνται πόροι είτε από ευρωπαϊκά κονδύλια είτε από άλλες πηγές για το θέμα αυτό, καθώς το ποσό, το οποίο προβλέπεται στον προϋπολογισμό, δεν επαρκεί. Έχει ξεκινήσει μια στενή συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης, με το Ινστιτούτο Επιμόρφωσης, με προγραμματισμένα σεμινάρια μέσα στο 2016.

Ο συνολικός αριθμός κρατουμένων, που εισήχθησαν για νοσηλεία στα δημόσια νοσηλευτικά ιδρύματα απ' όλα τα Καταστήματα Κράτησης την τελευταία τριετία, ανέρχεται σε 3.750.

Το Νοσοκομείο Κορυδαλλού καλύπτει το λεγόμενο «συγκρότημα», στο οποίο έχουμε το ψυχιατρείο, με 200 περίπου άτομα, έχουμε τη δικαστική φυλακή με 1.600 άτομα, που κάποιες στιγμές έφταναν τα 2.200 άτομα, και τις γυναικείες φυλακές.

Πρόκειται για υποστήριξη πληθυσμού 2.000 - 2.500 ατόμων, ιδίως στο παρελθόν, πάρα πολύ υψηλής νοσηρότητας και θνησιμότητας. Με το ν. 4332 το Νοσοκομείο αναμορφώθηκε, εξοπλίστηκε, αποσυμφορήθηκε, ενώ ξεκίνησε η συγκροτημένη παρακολούθηση της υγείας των οροθετικών κρατουμένων. Προσλήφθηκαν 4 νέοι ιατροί παθολόγοι (δύο στο Νοσοκομείο Κρατουμένων και θα έρθει και τρίτος και ακόμη δύο στη φυλακή Κορυδαλλού). Ενισχύοντας τα νοσοκομεία αυτά, μειώνονται και οι μεταγωγές σε κοινά νοσοκομεία.

Από τις συνεδριάσεις της Επιτροπής και τις επισκέψεις των μελών της προέκυψε ότι το Νοσοκομείο, για να καλύψει τις ανάγκες πρωτοβάθμιας ιατρικής περίθαλψης (όχι να λειτουργήσει ως νοσοκομείο), χρειάζεται τουλάχιστον δύο παθολόγους ακόμα, έναν πνευμονολόγο και έναν οδοντίατρο. Οι ιατροί των διαφόρων ειδικοτήτων (δερματολόγοι κ.λπ.) έρχονται με επισκέψεις μια φορά την εβδομάδα. Υπάρχουν 12 νοσηλευτές, ενώ είναι εμφανής η έλλειψη οργάνωσης και διοικητικής δομής. Τα περιστατικά, που μεταφέρονται σε αυτό, στις περισσότερες περιπτώσεις προωθούνται σε νοσοκομεία της Αττικής.

Στο Κατάστημα Κράτησης Κορυδαλλού λειτουργεί ιατρείο, στο οποίο δεν υπάρχει ιατρός σε όλη τη διάρκεια της ημέρας. Το ιατρείο λειτουργεί πρωινές και απογευματινές ώρες, με πολλές κατ' επίσκεψη ειδικότητες. Ελλείψει ιατρού στο Κατάστημα, ο κρατούμενος μεταφέρεται στο Νοσοκομείο Κρατουμένων, το οποίο, όμως, δεν μπορεί να αντιμετωπίσει έκτακτα περιστατικά, καθώς οι ιατρικές ειδικότητες εργάζονται μόνο το πρωί. Στο Κατάστημα είναι αναγκαία η λειτουργία ενός σύγχρονου πολυδύναμου ιατρείου - διαγνωστικού κέντρου, που θα είναι συνδεδεμένο με το Ε.Σ.Υ.. Επιπρόσθετα, κρατούμενοι και διοίκηση ζητούν να λειτουργήσει θεραπευτική μονάδα απεξάρτησης, γιατί αυτή τη στιγμή το ΚΕΘΕΑ και το 18 Άνω λειτουργούν μόνο συμβουλευτικά. Τις Αγροτικές Φυλακές Κασσάνδρας καλύπτει ένας μόνιμος ιατρός, ενώ υπάρχει ικανοποιητική κάλυψη των αναγκών της από το Ε.Σ.Υ..

Ψυχιατρείο Κρατουμένων Κορυδαλλού.

Το υπό έκδοση Προεδρικό Διάταγμα προβλέπει τη μεταφορά και ένταξη του Ψυχιατρείου στη Β΄ Ψυχιατρική Κλινική του Αττικού Νοσοκομείου. Ωστόσο, σήμερα, στην κλινική αυτή απασχολούνται μόλις 9 νοσηλευτές, μια προϊσταμένη και μια αναπληρώτρια, καθώς, επίσης, και 10 – 12 ιατροί, εκ των οποίων οι μισοί είναι ειδικευόμενοι. Η κλινική φιλοξενεί μόνο ήπια περιστατικά, καθώς δεν έχει τις απαραίτητες υποδομές. Ο συνολικός αριθμός σε μια δεδομένη χρονική στιγμή ασθενών δεν ξεπερνά τους 10 με 15 ασθενείς. Πρέπει να μεριμνήσει η κυβέρνηση στο νέο διάταγμα, που θα καταθέσει, για τον τρόπο με τον οποίο η τρέχουσα αυτή δομή θα αναλάβει περί τους 200 ασθενείς - κρατούμενους, που βρίσκονται στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού.

Επίσης, δεν υπάρχει ψυχιατρείο για τις γυναίκες και για τους νέους, ενώ δεν έχει προβλεφθεί πρόγραμμα απεξάρτησης μέσα στο ψυχιατρείο, παρά μόνο η συμβουλευτική στήριξη του ΚΕΘΕΑ. Να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι η πλειοψηφία είναι χρήστες, όπως υπάρχουν και αρκετοί εργαζόμενοι χρήστες και στα δύο Καταστήματα της Αττικής.

Από τις επισκέψεις των μελών της Επιτροπής παρατηρήθηκε ότι τα φάρμακα αλέθονται, ενώ αντί για την πρόσληψη φαρμακοποιού για τη διανομή των φαρμάκων, η Ψυχιατρική Κλινική έχει ζητήσει να προσλάβει φαρμακαποθηκάριο. Έχει τα μπλε κελιά - περιορισμού, τον ειδικό θάλαμο νοσηλείας και την κανονική πτέρυγα, που είναι

στους ορόφους. Πολλή συζήτηση έχει γίνει για την κατάργηση των μπλε δωματίων, εξαιτίας των απαράδεκτων συνθηκών κράτησης σε αυτά. Το Υπουργείο δεσμεύτηκε ότι θα το εξετάσει. Δεν υπάρχει ζεστό νερό αρκετές ώρες στο νοσοκομείο, όπως και θέρμανση. Για το πρώτο προτάθηκε να προστεθούν μερικοί ηλιακοί θερμοσίφωνες ή να μπουν σε κάποιο πρόγραμμα ενεργειακής αναβάθμισης. Το Υπουργείο δεσμεύτηκε να το ερευνήσει. Σημείωσε, ωστόσο, ότι, στο παρελθόν είχαν δοθεί κάποιες πιστώσεις και αυξήθηκαν οι ώρες παροχής ζεστού νερού, αλλά δεν φτάνει. Για, δε, τη συμμετοχή στα προγράμματα αυτά είναι αναγκαίες οι ενέργειες της Περιφέρειας.

Το Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων Ελεώνα Θηβών (Κ.Α.Τ.Κ.Ε.Θ.) είναι ένα θεραπευτικό κατάστημα, ωστόσο, επειδή λειτουργεί στο κομμάτι της απεξάρτησης, υπάγεται στο πλαίσιο που προβλέπει ο ν. 4139. Το Υπουργείο μελετά τη σύνταξη υπουργικών αποφάσεων για να υλοποιηθούν οι προβλέψεις του ν. 4139.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υπάρχουν και τεχνικά θέματα, που πρέπει να λυθούν, όπως, για παράδειγμα, σε ποιο Υπουργείο καταλογίζεται η φαρμακευτική δαπάνη των κρατουμένων, στο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ή στο Υγείας; Παραμένει προτεραιότητα και η εκπαίδευση του προσωπικού. Έχουν, επίσης, συγκροτηθεί Επιτροπές Ελέγχου και Προάσπισης των Δικαιωμάτων των ληπτών υπηρεσιών ψυχικής υγείας, ούτως ώστε, όταν απολύονται από το τμήμα κράτησης, οι επιτροπές να αναλαμβάνουν εν μέρει τον έλεγχο και τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων τους. Εξετάζεται, επίσης, η δημιουργία ειδικών θαλάμων στα κοινά νοσοκομεία, όπως στο Νοσοκομείο Παπανικολάου στη Θεσσαλονίκη.

ΚΕΘΕΑ

Το ΚΕΘΕΑ παρέχει υπηρεσίες στα σωφρονιστικά ιδρύματα από το 1987. Από τότε παρέχει υπηρεσίες σε ανήλικους και ενήλικους, που είναι περίπου 2.000 κρατούμενοι και αποφυλακισμένοι ανά έτος. Τα προγράμματα εξελίσσονται μέσα στις φυλακές, ως Προγράμματα Συμβουλευτικής Κρατουμένου (διάγνωση, αξιολόγηση, σταδιακή διακοπή της χρήσης ουσιών) και έξω από αυτές στις Θεραπευτικές Κοινότητες.

Σήμερα, λειτουργούν συνολικά 100 μονάδες του ΚΕΘΕΑ με 19 Προγράμματα Συμβουλευτικής ανηλίκων και ενηλίκων και τέσσερις Μονάδες Απεξάρτησης Κρατουμένου μέσα στις φυλακές, στις δικαστικές και στις γυναικείες του Κορυδαλλού, στον Ελεώνα Θηβών και στα Διαβατά, όπου υπάρχει αυτόνομη πτέρυγα απεξάρτησης μέσα στη φυλακή με 24ωρη φροντίδα των κρατουμένων. Επιπρόσθετα, υπάρχουν δύο Κέντρα Υποδοχής και Επανένταξης αποφυλακισμένων σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

Τέλος, το ΚΕΘΕΑ εφαρμόζει Προγράμματα Συμβουλευτικής Ανηλίκων στο Δικαστήριο Ανηλίκων Αθήνας, στην Αυλώνα, στην Κασσαβέτεια και στο Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Βόλου.

Τα θεραπευτικά προγράμματα στη φυλακή είναι προγράμματα απεξάρτησης, που έχουν τους ίδιους στόχους με όλα τα προγράμματα απεξάρτησης και έχουν αξιολογηθεί πολύ θετικά από δημόσιους φορείς (π.χ. Πανεπιστήμια), σχετικά με την αποτελεσματικότητά τους. Η συμμετοχή στα προγράμματα αυτά σπάει τον φαύλο κύκλο της υποτροπής, προλαβαίνοντας έτσι και πιθανή μελλοντική παραβατικότητα. Το ΚΕΘΕΑ, επίσης, έχει ενημερώσει δικαστές και έχει εκπαιδεύσει περί τους 500 σωφρονιστικούς υπαλλήλους, σχετικά με θέματα, που αφορούν στην υπό όρους

απόλυση χρηστών, που έχουν ενταχθεί σε πρόγραμμα θεραπείας. Το βασικό πρόβλημα του ΚΕΘΕΑ είναι η στελέχωση, καθώς από το 2009 έχει χάσει 126 υπαλλήλους, χωρίς αντικατάσταση. Μόνο πολύ πρόσφατα μπήκε στη διαδικασία πρόσληψης 35 ατόμων.

ΟΚΑΝΑ

Η παρουσία του ΟΚΑΝΑ στις φυλακές είναι πολύ πρόσφατη. Μόλις πριν ενάμιση χρόνο ξεκίνησε τη συμβουλευτική του δράση σε δύο Καταστήματα, στον Κορυδαλλό και στον Άγιο Στέφανο Πατρών, με 70 άτομα σε κάθε φυλακή προς το παρόν. Με δεδομένες τις ελλείψεις ιατρικών υπηρεσιών μέσα στις φυλακές, η παρουσία των προγραμμάτων υποκατάστασης αναπληρώνει σε ένα βαθμό τις ελλείψεις αυτές. Εκτός από τα θεραπευτικά προγράμματα μέσα στις φυλακές, ο ΟΚΑΝΑ πιστεύει και προωθεί, μέσω συνεργασίας με το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, την έγκαιρη παρέμβαση σε ανηλίκους. Ειδικότερα, η προσπάθεια αυτή αφορά στην έγκαιρη παρέμβαση στα τμήματα όπου γίνεται η σύλληψη για θέματα ναρκωτικών, ώστε να γίνει από τον εισαγγελέα σωστή διάγνωση και να βοηθηθούν αυτά τα άτομα και να ενταχθούν σε συμβουλευτικά προγράμματα μικρής διάρκειας για θέματα χρήσης – παραβατικότητας.

<u>Προτάσεις</u>

Είναι απολύτως αναγκαία η υπογραφή και υλοποίηση το ταχύτερο του Προεδρικού Διατάγματος, με το οποίο το Νοσοκομείο Κρατουμένων, το Ψυχιατρείο Κρατουμένων και όλα τα ιατρεία των Καταστημάτων Κράτησης εντάσσονται στο Εθνικό Σύστημα Υγείας, το ιατρικό, νοσηλευτικό και άλλο προσωπικό τους υπάγεται στο Υπουργείο Υγείας και είναι άμεσα συνδεδεμένα με νοσοκομείο του Ε.Σ.Υ.. Επίσης, πρέπει να προσδιοριστεί το επίπεδο περίθαλψης, που παρέχει κάθε τέτοια μονάδα, ανάλογα με τις πραγματικές δυνατότητές της, αφού διασφαλιστεί η επαρκής στελέχωση.

Καθώς το ενδιαφέρον για εργασία σε υγειονομικές δομές Καταστημάτων Κράτησης είναι σημαντικά χαμηλό, θα μπορούσαν να προσφερθούν κίνητρα ανάλογα με αυτά που προσφέρονται για τις νησιωτικές και ορεινές απομακρυσμένες περιοχές.

Εφόσον, σύμφωνα με το νόμο, η αναπηρία πιστοποιείται αποκλειστικά από τα ΚΕ.Π.Α. είναι απαράδεκτο να απαιτείται από οποιονδήποτε φορέα οποιασδήποτε άλλης μορφής πιστοποίηση (π.χ. από πραγματογνώμονα). Προτείνεται να επανεξετασθεί κατά πόσον για άτομα με άνω του 80% αναπηρία χρειάζεται ο γεωεντοπισμός (βραχιολάκι, κόστος - όφελος).

Είναι αναγκαία η λειτουργία γυναικείου ψυχιατρικού τμήματος.

Απαιτείται η καθιέρωση ενός συστήματος μεταβίβασης του ιατρικού ιστορικού των κρατουμένων, σύμφωνα με τις μετακινήσεις τους, με ταυτόχρονη διασφάλιση του ιατρικού απορρήτου.

Για τους αλλοδαπούς κρατούμενους είναι απαραίτητη, κατά τη χρήση ιατρικών υπηρεσιών, η εξασφάλιση διερμηνείας από επαγγελματίες διερμηνείς και όχι από συγκρατούμενούς τους.

Γ. Η εκπαίδευση ενηλίκων και ανηλίκων κρατουμένων και η παραβατικότητα ανηλίκων και νέων.

Γ.1. Εισηγήτρια: Παναγιώτα Κοζομπόλη – Αμανατίδη.

Α. Η παρούσα κατάσταση.

Από την συνεδρίαση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων για την εκπαίδευση στα Καταστήματα Κράτησης, τις τοποθετήσεις των εκπροσώπων όλων των δομών κράτησης της χώρας που συμμετείχαν σε αυτή, από τις επισκέψεις της Επιτροπής στα Καταστήματα Κράτησης και, ειδικά, στο Κέντρο Κράτησης Ανηλίκων Αυλώνα, προκύπτει η ακόλουθη εικόνα της παιδείας, που παρέχεται κατά την παρούσα περίοδο στο σύνολο των 33 Καταστημάτων Κράτησης στην επικράτεια.

Α.1. Η εκπαίδευση στα Καταστήματα Κράτησης αφορά σε ένα μικρό ποσοστό των κρατουμένων. Συγκεκριμένα, το σύνολο των κρατουμένων έχει τα εξής γενικά χαρακτηριστικά:

Οι κρατούμενοι ανέρχονται σε περίπου 9.800. Από αυτούς:

- 5.800 είναι αλλοδαποί,
- 17% δεν έχουν λάβει καθόλου τυπική εκπαίδευση,
- 12% έχουν παρακολουθήσει μερικές τάξεις του Δημοτικού,
- 22% έχουν αποφοιτήσει από το Δημοτικό,
- 7% έχουν φοιτήσει σε μερικές τάξεις ή και έχουν ολοκληρώσει το Γυμνάσιο
- 15% είναι απόφοιτοι Λυκείου.

Από τους 9.800 κρατούμενους φοιτούν αυτή την περίοδο:

- 330 σε δημοτικά, γυμνάσια και λύκεια,
- 41 σε Ι.Ε.Κ.,
- 16 σε Α.Ε.Ι.

Δηλαδή, 387 μαθητές, σπουδαστές, φοιτητές, σε 9.800 κρατούμενους, ήτοι ένα ποσοστό περίπου 4%.

Υπάρχουν αυτή τη στιγμή (Ιούλιος 2016):

- 8 Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ) σε γυμνασιακό επίπεδο,
- 5 Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας ετοιμάζονται για το 2016 - 2017 σε: Χανιά, Δομοκό, Νιγρίτα, Κασσάνδρα, Πάτρα,
- 3 ΙΕΚ σε Κορυδαλλό, Αυλώνα, Κασσάνδρα.

Άρα, απαιτούνται δράσεις, που θα αυξήσουν το ποσοστό των κρατουμένων, που παρακολουθούν κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Α.2. Το δεύτερο σημαντικό θέμα αφορά στις δομές εκπαίδευσης εντός των Καταστημάτων Κράτησης, ένα οργανωτικό θέμα, που αφορά και στο Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και που απαιτεί λύση.

Πραγματοποιούνται συζητήσεις μεταξύ του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για το είδος της δομής, που θα μπορεί να έχει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Στόχος είναι οι δομές να ταιριάζουν στις ανάγκες των εγκλείστων του κάθε καταστήματος. Υπάρχει η πρόταση για τη σύσταση διυπουργικής επιτροπής ή οργάνου μεταξύ Υπουργείων Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων με αρμοδιότητες που θα ορίζονται από κ.υ.α., αλλά που σε κάθε περίπτωση θα έχει τον τελικό λόγο στη διοίκηση των δομών εκπαίδευσης, στο πρόγραμμα εκπαίδευσης κ.λπ.. Τη συγκεκριμένη πρόταση ενστερνίζεται η Επιτροπή.

Ο εκάστοτε Διευθυντής της τοπικής δομής θα είναι αρμόδιος για την ανάπτυξη των σχολικών μονάδων στο Κατάστημα και θα συνεργάζεται με τον Διευθυντή του συγκεκριμένου Καταστήματος Κράτησης. Η ίδρυση, όμως, των δομών τυπικής ή μη - τυπικής εκπαίδευσης ανήκει στην αρμοδιότητα του Διευθυντή της φυλακής, τελεί υπό την έγκριση του συμβουλίου της φυλακής, επικυρώνεται από διυπουργική επιτροπή, υπογράφεται από τον Γενικό Γραμματέα Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς, τον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τους κατά αρμοδιότητα Υπουργούς. Το γραφειοκρατικό σύστημα πρέπει να απλοποιηθεί.

Επίσης, πρέπει να υπάρξει νομοθετική ρύθμιση για μια μόνιμη θεσμική λύση για τη δυνατότητα μεταγραφής σε Ι.Ε.Κ. εκτός φυλακών αυτών που αποφυλακίζονται. Κανονικά αυτή η δυνατότητα υπάρχει μόνο για το χρονικό διάστημα μεταξύ 1 - 20 Σεπτεμβρίου εκάστου έτους.

Α.3. Εξίσου σημαντικό θέμα είναι το περιεχόμενο της εκπαίδευσης, που θα πρέπει να είναι και γενικό και προσαρμοσμένο στις ειδικές ανάγκες του κάθε κρατουμένου, αλλά και να ωθεί σε μια επαγγελματική κατεύθυνση με δυνατότητα πιστοποίησης.

Εδώ, επισημαίνεται ότι ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ επαγγελματικά λύκεια στα Καταστήματα Κράτησης, τα οποία θα μπορούσαν να αυξάνουν τις πιθανότητες απασχόλησης των κρατουμένων μετά την αποφυλάκιση.

Επίσης, τα εκπαιδευτικά προγράμματα θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στον κάθε κρατούμενο, λόγω του διαφορετικού μορφωτικού επιπέδου, της διαφορετικής ηλικίας και της διαφορετικής καταγωγής. Η, δε, κατάρτιση να είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες της αγοράς.

Β. Θεωρητικές προσεγγίσεις.

Θεωρείται κοινός τόπος ότι η παιδεία, η εκπαίδευση, των κρατουμένων βελτιώνει την κοινωνική συμπεριφορά τους, αυξάνει την εκτίμηση για τον εαυτό τους, τους βοηθά να βρουν μια κάποια επαγγελματική πορεία, να μην ξαναπέσουν στην παραβατικότητα, να ενταχθούν στην κοινωνία, να αναπτύξουν τα όποια χαρίσματα πιθανόν έχουν. Για τον λόγο αυτό, είναι ζήτημα αρχών το δικαίωμα να παρακολουθούν κάποια δομή εκπαίδευσης, όσοι κρατούμενοι επιθυμούν. Εξίσου σημαντικό είναι, η παροχή κινήτρων στους κρατούμενους, προκειμένου να παρακολουθήσουν εκπαιδευτικά και μορφωτικά προγράμματα.

Είναι αξιοσημείωτο ότι, κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων, νομοθετήθηκε ρύθμιση τον

Σεπτέμβριο του τρέχοντος έτους (2016), με την οποία ο φοιτητής ή σπουδαστής, που εκτίει ποινή φυλάκισης, μπορεί να ζητήσει μετεγγραφή σε αντίστοιχο εκπαιδευτικό ίδρυμα, που βρίσκεται στην περιοχή του Καταστήματος που κρατείται.

Γ. Συμπερασματικά.

Από την ειδική συνεδρίαση της Επιτροπής για την εκπαίδευση και τις επισκέψεις της Επιτροπής στα Καταστήματα Κράτησης, εγείρονται ζητήματα, με τα οποία θα πρέπει να ασχοληθεί περαιτέρω η Επιτροπή, επιδιώκοντας:

1. Την αύξηση του μικρού ποσοστού (4%) των κρατουμένων, που συμμετέχει σε εκπαιδευτικά και επιμορφωτικά προγράμματα, μέσω της επέκτασης των δομών εκπαίδευσης, αλλά και ανάπτυξης εκπαιδευτικών προγραμμάτων και σε όσο το δυνατόν περισσότερα Καταστήματα Κράτησης.

2. Την οργανωτική δομή της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ανάλογα με τις ανάγκες των κρατουμένων, ώστε να τους παρέχεται τόσο τυπική όσο και μη τυπική εκπαίδευση στο πλαίσιο της πρότασης για Κέντρο Εκπαίδευσης Φυλακής.

3. Την ανάπτυξη τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης των κρατουμένων και την επίλυση των προβλημάτων στη συνέχιση της εκπαίδευσης όσων αποφυλακίζονται.

Δ. Προτάσεις.

- Σύσταση διυπουργικής επιτροπής μεταξύ Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων σε επίπεδο Γενικών Γραμματέων.
- Ευελιξία του χρόνου στα προγράμματα σπουδών και στη σχολική περίοδο, που δεν είναι αναγκαίο να παρακολουθεί τα εκτός Καταστημάτων Κράτησης εκπαιδευτικά προγράμματα.
- Εκπαιδευτικά Κέντρα σε 33 Σωφρονιστικά Καταστήματα.
- Σύσταση Επιτροπών Εκπαίδευσης Σωφρονιστικών Καταστημάτων.
- Υποχρεωτική λειτουργία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Υποχρεωτική λειτουργία Ι.Ε.Κ..
- Δυνατότητα μεταγραφής σε εκπαιδευτικές δομές εκτός φυλακών σε οποιαδήποτε χρονική περίοδο αποφυλακιστούν.
- Υποχρεωτική επιμόρφωση σωφρονιστικών υπαλλήλων για τα οφέλη της εκπαίδευσης των κρατουμένων.

Γ.2. Εισηγητής: Δημήτριος Κυριαζίδης.

Το σωφρονιστικό μας σύστημα πρέπει να ενθαρρύνει την παροχή ευκαιριών εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης, δημιουργικής ψυχαγωγίας, προβληματισμού, αυτοκριτικής και αυτογνωσίας. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να δημιουργεί ευνοϊκές προϋποθέσεις για την εκπαίδευση και την κατάρτιση, με σκοπό την κοινωνική επανένταξη των κρατουμένων.

Ο σωφρονισμός πρέπει να έχει την έννοια της συνειδητής και οργανωμένης αλλαγής και αναμόρφωσης των πιθανών αντικοινωνικών πεποιθήσεων και συνηθειών του κάθε κρατούμενου, καθώς και της μελλοντικής αποτροπής του από νέες παράνομες ενέργειες. Στην προοπτική αυτή πολύ σημαντικό ρόλο μπορεί και πρέπει να διαδραματίσει η εκπαίδευση, μέσα από τη δημιουργία ειδικών δομών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων, όπως εργαστήρια δημιουργικής απασχόλησης, που θα υλοποιούνται από ειδικούς επιστήμονες και γνώστες της ψυχολογίας και της συμπεριφοράς (ψυχολόγους, εγκληματολόγους, κοινωνιολόγους κ.λπ.).

Ένας θεσμός που έχει καθιερωθεί σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και στην Ελλάδα, ως μέσο καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού είναι τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας των φυλακών (Σ.Δ.Ε.), ως σχολεία ενηλίκων, που εδρεύουν σε σωφρονιστικά καταστήματα. Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας είναι ένας θεσμός μέσα από τον οποίο παρέχεται η δυνατότητα σε ενήλικους κρατούμενους, που δεν ολοκλήρωσαν την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, να εξοπλιστούν με γνώσεις και δεξιότητες και να αποκτήσουν απολυτήριο γυμνασίου, μετά από διετή φοίτηση.

Μάλιστα, η φοίτηση στα Σ.Δ.Ε. των φυλακών βοηθάει και στον ευεργετικό υπολογισμό της ποινής, αφού μια ημέρα στο σχολείο ισοδυναμεί με δύο ημέρες ποινής. Με βάση τα παραπάνω, τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας των σωφρονιστικών συστημάτων θα πρέπει να ενισχυθούν σαν θεσμός, όχι μόνο ποσοτικά, αλλά και με ποιοτικά κριτήρια. Ένα από αυτά αφορά στην πρόσληψη μόνιμου προσωπικού (διδακτικού και υποστηρικτικού, δηλαδή, εκπαιδευτικοί, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί) με σχετική εμπειρία, αλλά και με σπουδές στην εκπαίδευση ενηλίκων, ώστε να υπάρχει μια συνέχεια στο έργο τους, αλλά και τα εχέγγυα ότι οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις, που χρησιμοποιούνται, θα είναι εστιασμένες στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Ένα στοιχείο, το οποίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό για το σωφρονισμό των κρατουμένων, είναι η αλλαγή των αντιλήψεών τους, κάποιων απόψεων, αρχών και γενικά η ηθική τους αναμόρφωση. Στην εκπαίδευση ενηλίκων υπάρχει ένας ιδιαίτερος τομέας η μετασχηματίζουσα μάθηση, σύμφωνα με την οποία εκείνο, το οποίο επιδιώκεται μέσα από συγκεκριμένες πρακτικές, είναι ο μετασχηματισμός των εσφαλμένων παραδοχών των εκπαιδευομένων. Η πρακτική αυτή σε ό,τι αφορά στην εκπαίδευση των κρατουμένων στα Σ.Δ.Ε. των φυλακών μπορεί να εφαρμόζεται μέσα από πρακτικές, που θα εφαρμόζονται στη διδασκαλία. Παράλληλα, μπορούν να υλοποιούνται και άλλα προγράμματα εκπαίδευσης ή κατάρτισης ή και ειδικά προγράμματα, που θα υλοποιούνται, με σκοπό την αλλαγή των αντιλήψεων και των απόψεων των κρατουμένων.

Βέβαια, τόσο στη μια όσο και στην άλλη περίπτωση, θα πρέπει να απασχολούνται, ως εκπαιδευτικοί, κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, εγκληματολόγοι, άνθρωποι με εμπειρία, αλλά και με σχετικό θεωρητικό υπόβαθρο. Παράλληλα, μπορούν να ιδρυθούν μέσα στις φυλακές κέντρα κατάρτισης, στα οποία θα παρέχεται εκμάθηση για συγκεκριμένα επαγγέλματα, στο τέλος της οποίας θα χορηγείται στους μαθητευόμενους ένα δίπλωμα, το οποίο θα ισχύει στη συνέχεια και εκτός φυλακών.

Μάλιστα, για άτομα, που επέδειξαν καλή διαγωγή, μπορεί να δίνεται και η δυνατότητα άσκησης του επαγγέλματος και εργασίας (π.χ. στον κατασκευαστικό τομέα, τη γεωργία ή τη βιομηχανία κ.ά.) σε συγκεκριμένα έργα με αμοιβή. Με τον τρόπο αυτό οι κρατούμενοι θα έχουν την ευκαιρία να χρησιμοποιήσουν στην πράξη τις γνώσεις, τις οποίες αποκτούν στα κέντρα κατάρτισης των σωφρονιστικών καταστημάτων. Εκτός από τα σχολεία και τα κέντρα κατάρτισης, οι φυλακές θα πρέπει, επίσης, να διαθέτουν βιβλιοθήκες και αίθουσες εκμάθησης ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Στους κρατουμένους μπορεί να παρέχεται όχι μόνο εκπαίδευση σε επίπεδο γυμνασίου (Σ.Δ.Ε. φυλακών) ή κατάρτιση για διάφορα επαγγέλματα, αλλά και σχολική εκπαίδευση σε επίπεδο λυκείου. Ένα αίτημα χρόνων είναι να δημιουργηθούν Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας σε επίπεδο λυκείου. Αυτό θα μπορούσε αρχικά να υλοποιηθεί στις φυλακές για τους κρατούμενους, που έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Μπορούν ακόμη να υλοποιηθούν ειδικά προγράμματα σύσφιξης των δεσμών μεταξύ εκείνων που έχουν στερηθεί την ελευθερία τους και των οικογενειών τους που ζουν εκτός φυλακής. Παρόμοια προγράμματα εφαρμόζονται στην Κούβα με το πρόγραμμα «Διαπαιδαγώγησε το παιδί σου», που στοχεύει στη σύσφιξη των δεσμών μεταξύ εκείνων που έχουν στερηθεί την ελευθερία τους και των οικογενειών τους. Ενδεικτικές δράσεις του προγράμματος είναι οι κρατούμενοι να μάθουν να κάνουν ορισμένα πράγματα στις διάφορες ηλικίες ενός παιδιού, μαζί με τη γυναίκα τους ή τον άνδρα τους αντίστοιχα και τα παιδιά τους. Μπορούν, επίσης, να γίνουν εξατομικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα προσαρμοσμένα στις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες για κάθε έγκλειστο εκπαιδευόμενο.

Η διεθνής μελέτη σωφρονιστικών συστημάτων είναι χρήσιμη, προκειμένου να υπάρξουν οι σχετικές προσαρμογές στα δεδομένα του τόπου μας. Ο στόχος σε επίπεδο εκπαίδευσης μπορεί να είναι οι έγκλειστοι εκπαιδευόμενοι να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες φοίτησης, που έχουν όλοι οι πολίτες της χώρας. Για το σκοπό αυτό οι διαδικασίες θα μπορούσαν να συντονίζονται μέσα από ειδικές διευθύνσεις εκπαίδευσης των κρατούμενων, ενώ η εκπαίδευση στα σωφρονιστικά καταστήματα να φτάνει μέχρι και σε πανεπιστημιακό επίπεδο. Στην εφαρμογή προγραμμάτων εκπαίδευσης σε πανεπιστημιακό επίπεδο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί η διαδικτυακή εξ αποστάσεως εκπαίδευση με διαδικασίες σύγχρονης και ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης. Ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα, που μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην προοπτική αυτή, μπορεί να είναι το Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Για την υποστήριξη όσων προαναφέρθηκαν, σημαντικοί παράγοντες είναι η καταλληλότητα των εκπαιδευτικών χώρων, η επάρκεια του εκπαιδευτικού χρόνου, η δυνατότητα συμμετοχής όλων των κρατουμένων σε προγράμματα εκπαίδευσης, η συνέχεια της εκπαίδευσης, η εξασφάλιση της πιστοποίησης των γνώσεων που αποκτήθηκαν στη φυλακή, η δημιουργία σταθερών συνεργασιών με εκπαιδευτικούς Οργανισμούς, ιδρύματα και το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των σωφρονιστικών υπαλλήλων, η ευαισθητοποίηση και η αλλαγή στάσεων των εκπαιδευτών απέναντι σε στερεότυπα και προκαταλήψεις, η καταγραφή και ανάλυση των εκπαιδευτικών αναγκών της ομάδας και η σύνδεση της εκπαίδευσης με την αποφυλάκιση.

Δ. Οι εναλλακτικοί τρόποι έκτισης ποινής και τα Αγροτικά Καταστήματα Κράτησης.

Εισηγητές: Χαράλαμπος Αθανασίου και Αντώνιος Συρίγος.

Οι ανθρωπιστικές κατευθύνσεις του Ο.Η.Ε. έχουν λάβει υπόψη τα διάφορα επίπεδα της λειτουργίας της δικαιοσύνης από τις δικαστικές πρακτικές μέχρι την έκτιση των ποινών και την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των αποφυλακισμένων. Γι' αυτό, από τον Ο.Η.Ε. δόθηκε έμφαση στα εναλλακτικά προς τη φυλάκιση μέτρα, λόγω ακριβώς της αδυναμίας των κρατών να διαχειριστούν τον υπερπληθυσμό, τις υψηλές δαπάνες των Καταστημάτων Κράτησης και, επίσης, την αποτυχία των φυλακών να επιτελούν το σωφρονισμό των κρατουμένων. Η έμφαση του Ο.Η.Ε. αποτυπώθηκε κυρίως με: α) το Σύνολο Στοιχειωδών Κανόνων για τη Διοίκηση της Δικαιοσύνης Ανηλίκων (Κανόνες του Πεκίνου 1985) και β) το Σύνολο Στοιχειωδών Κανόνων για τα Μη Φυλακτικά Μέτρα (Κανόνες του Τόκυο 1990), οι οποίοι υιοθετήθηκαν το 1990, με σκοπό τη μείωση του φυλακτικού εγκλεισμού.

Τα προτεινόμενα μέτρα των Κανόνων του Τόκυο για την <u>εναλλακτική προς τη φυλάκιση μεταχείριση των καταδίκων</u> είναι: α) οι προφορικές κυρώσεις, όπως η επίπληξη (admonition), η αυστηρά επίπληξη (reprimand) και η προειδοποίηση (warning), β) η απόλυση υπό όρο (conditional discharge), γ) οι ποινές για παραβατικές συμπεριφορές (status penalties), δ) οι οικονομικές κυρώσεις και χρηματικές ποινές, όπως τα πρόστιμα και τα πρόστιμα «ημέρας» (day - fines), ε) η δήμευση (confiscation) ή η απαλλοτρίωση (expropriation order), στ) η αποκατάσταση ή αποζημίωση του θύματος (restitution to the victim or a compensation order), ζ) η αναστολή εκτέλεσης της απόφασης ή η αναβολή έκδοσής της (suspended or deferred sentence), η) η αναστολή εκτέλεσης υπό δοκιμασία και η δικαστική επίβλεψη (probation and judicial supervision), θ) η κοινωφελής εργασία (community service order), ι) η παραπομπή σε κέντρο παρακολούθησης (referral to an attendance centre), ια) η κατ' οίκον κράτηση (house arrest), ιβ) κάθε άλλος τρόπος μη ιδρυματικής μεταχείρισης (non-institutional treatment) και ιγ) κάθε συνδυασμός των ανωτέρω μέτρων.

Τέτοια μέτρα έχουν υιοθετηθεί στη χώρα μας και διακρίνονται, σύμφωνα με τον Αλεξιάδη[1] σε α) μέτρα υποκατάστατα της ποινής της ελευθερίας και β) σε μέτρα εναλλακτικά της έκτισης της ποινής κατά της ελευθερίας.

Υποκατάστατα μέτρα είναι οι χρηματικές ποινές (άρθρα 57 και 58 του Ποινικού Κώδικα), η αναστολή εκτέλεσης υπό όρο (άρθρο 99 του Ποινικού Κώδικα), η αναστολή υπό επιτήρηση (άρθρο 100 του Ποινικού Κώδικα), η μετατροπή της ποινής σε χρηματική (άρθρο 82 του Ποινικού Κώδικα) και η μετατροπή της ποινής σε κοινωφελή εργασία (άρθρο 82 του Ποινικού Κώδικα).

Ενδιαφέρον, επίσης, παρουσιάζει και η κατάταξη ανάλογα με το διαδικαστικό στάδιο επιβολής των εναλλακτικών μέτρων, ήτοι:

<u>Κατά το στάδιο της προδικασίας</u>

α) περιοριστικοί όροι (άρθρο 282 Κ.Π.Δ.) μεταξύ των οποίων και η κατ' οίκον έκτιση με ηλεκτρονική επιτήρηση (ν. 4205/2013), β) ποινική διαμεσολάβηση στα πλημμελήματα σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας (άρθρα 11 επ. του ν.

[1] Αλεξιάδης, Σωφρονιστική, σελ 264-265.

3500/2006), γ) ποινική συνδιαλλαγή στις περιπτώσεις εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας ή της περιουσίας (άρθρα 6 και 17 του ν. 3904/2010), δ) αναβολή άσκησης ποινικής δίωξης και δυνατότητα αποχής από αυτήν για εξαρτημένους χρήστες που παρακολουθούν θεραπευτικό πρόγραμμα (άρθρο 32 παρ. 1α του ν. 4139/2013), ε) εισαγωγή σε θεραπευτικό κατάστημα αντί της προσωρινής κράτησης για εξαρτημένους χρήστες ναρκωτικών (άρθρο 31 του ν. 4139/2013).

Κατά το στάδιο της επιμέτρησης της ποινής

α) αναστολή εκτέλεσης της ποινής υπό όρους και υπό επιτήρηση (άρθρα 100 επ. του Ποινικού Κώδικα), β) αναστολή εκτέλεσης της ποινής υπό τον όρο της συνέχισης παρακολούθησης θεραπευτικού προγράμματος για εξαρτημένους χρήστες (άρθρο 32 παρ. 1γ του ν. 4139/2013), γ) μετατροπή της ποινής σε κοινωφελή εργασία (άρθρο 82 παρ. 5-7 του Ποινικού Κώδικα).

Κατά τα στάδιο της έκτισης της ποινής

α) κατ' οίκον έκτιση της ποινής, β) κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση (άρθρα 110Β και 110Γ του Ποινικού Κώδικα), γ) άδειες κρατουμένων (άρθρα 54-58 του Σωφρονιστικού Κώδικα), δ) πρόωρη απόλυση για τη συνέχιση θεραπευτικού προγράμματος εκτός φυλακής (άρθρο 35 παρ. 1 του ν. 4139/2013).

Εναλλακτικά μέτρα είναι η ημιελεύθερη διαβίωση (άρθρα 59 επ. του Σωφρονιστικού Κώδικα), η τμηματική έκτιση (άρθρο 63 του Σωφρονιστικού Κώδικα), η κοινωφελής εργασία (άρθρο 64 του Σωφρονιστικού Κώδικα σε συνδυασμό με το άρθρο 82 του Ποινικού Κώδικα), η απόλυση υπό όρο (άρθρα 105 επ. του Ποινικού Κώδικα), συμπεριλαμβανομένης της απόλυσης υπό τον όρο του κατ` οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση (άρθρα 110Β και 110Γ του Ποινικού Κώδικα).

Προτάσεις.

Στη χώρα μας οι σοβαρότερες προτάσεις για την υιοθέτηση των εναλλακτικών της φυλάκισης μέτρων, που, εν τέλει, έγιναν νόμος του κράτους, αφορούσαν: α) την κοινωφελή εργασία και β) την ηλεκτρονική επιτήρηση. Πολλά ακόμα μπορούν να γίνουν σε αυτή την κατεύθυνση, ήτοι:

1. Μέχρι σήμερα, παραμένει ανενεργή η διάταξη των άρθρων 59 επ. του Σωφρονιστικού Κώδικα για την ημιελεύθερη διαβίωση και αυτό γιατί ΔΕΝ έχει εκδοθεί η απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (βλ. άρθρο 59 παρ. 4 του Σωφρονιστικού Κώδικα), που θα ορίζει τα Καταστήματα Κράτησης, που θα λειτουργούν πτέρυγες ή τμήματα ημιελεύθερης διαβίωσης. Βέβαια, υπάρχει ένα τεχνικό και λειτουργικό ζήτημα. Η διάταξη, όπως είναι γραμμένη, πρώτον, δεν απελευθερώνει χώρο στις φυλακές, αφού ένας κρατούμενος θα λείπει το πρωί και το βράδυ θα γυρίζει πάλι στο κελί του, καταλαμβάνοντας τον ίδιο χώρο και, δεύτερον, από άποψη διαδικασίας επανένταξης αυτό δεν είναι, επίσης, σωστό, διότι ένας κρατούμενος, που το πρωί βρίσκεται σε μια κανονική ζωή εκτός φυλακής, δεν πρέπει να ξαναγυρίζει το βράδυ στην ίδια φυλακή, διότι αυτό αποτελεί εμπόδιο στη διαδικασία της επανένταξης.

Προτείνουμε, λοιπόν, να έλθει τώρα προς ψήφιση στη Βουλή η συγκεκριμένη διάταξη του νέου Σωφρονιστικού Κώδικα (σχέδιο Πανούση), που τροποποιεί το άρθρο 59 του Σωφρονιστικού Κώδικα ως προς την ημιελεύθερη διαβίωση (και υιοθετεί την

πρόταση που είχε κάνει ο πρώην Γενικός Γραμματέας, κ. Μ. Σκανδάμης), ώστε η ημιελεύθερη διαβίωση να μην εκτελείται σε ειδικούς χώρους των φυλακών, αλλά σε χώρους άλλων ιδρυμάτων εκτός φυλακών, όπως, λ.χ., ξενώνες φιλοξενίας της εκκλησίας ή των δήμων κ.λπ., στους οποίους θα καταγράφεται από το προσωπικό των ξενώνων η υποχρεωτική παραμονή κατά τη νύκτα των κρατουμένων, ενώ το πρωί θα επιστρέφουν στις εργασίες τους, αποφεύγοντας έτσι την υποκουλτούρα της φυλακής και απελευθερώνοντας αναγκαίο χώρο στις φυλακές για τους άλλους κρατουμένους (υποδίκους, καταδίκους).

2. Η χρηματική ποινή αποτελεί κύρωση, που συνήθως συντρέχει εναλλακτικά με την ποινή φυλάκισης. Ο συνήθης όρος του Ποινικού Κώδικα είναι πως μια πράξη τιμωρείται «με φυλάκιση μέχρι …. ετών ή χρηματική ποινή». Είναι αναγκαίο να δημιουργηθεί τώρα επιτροπή, που θα επιλέξει συγκεκριμένα άρθρα του Ποινικού Κώδικα και των ειδικών ποινικών νόμων (ήπια εγκλήματα Ποινικού Κώδικα, πολεοδομικές, υγειονομικές και άλλες διατάξεις), τα οποία θα τροποποιηθούν, ώστε να αφαιρεθούν οι φυλακτικές κυρώσεις και να προβλεφθεί ως αυτοτελής κύρωση και μόνη ποινή η λελογισμένη χρηματική ποινή, αποφεύγοντας έτσι να κρατάμε στη φυλακή ανθρώπους για πολεοδομικές παραβάσεις και ήπια πλημμελήματα.

3. Η κοινωφελής εργασία πρέπει, επίσης, να γίνει βασική ποινή (αυτοτελής κύρωση) του Ποινικού μας Κώδικα και να μην υφίσταται ως κατά μετατροπή ποινή σε όλες τις περιπτώσεις. Αυτό προϋποθέτει την τροποποίηση του κυρωτικού πλαισίου συγκεκριμένων άρθρων του Ποινικού Κώδικα και των ειδικών ποινικών νόμων. Βεβαίως, ένα ζήτημα συνταγματικού ενδιαφέροντος είναι να μη θεωρηθεί ότι η υποχρεωτική ποινή κοινωφελούς εργασίας είναι αναγκαστική εργασία. Γι' αυτό και για να είναι βασική η ποινή της κοινωφελούς εργασίας, ίσως, θα πρέπει να υπάρχει πάγια διάταξη, που θα ορίζει ότι η ποινή της κοινωφελούς εργασίας προβλέπεται εναλλακτικά με τη χρηματική ποινή και σε περίπτωση που ο καταδικασθείς δηλώνει ότι δεν αποδέχεται την επιβολή της κοινωφελούς εργασίας, τότε να επιβάλλεται, άνευ άλλου, χρηματική ποινή.

4. Το μέτρο της ηλεκτρονικής επιτήρησης μπορεί να εξελιχθεί, ώστε να χρησιμοποιείται ως βασική ποινή σε συγκεκριμένα εγκλήματα μέσης παραβατικότητας, χωρίς βαριά επικινδυνότητα, για παράδειγμα, πλημμελητικές κλοπές ή διακεκριμένες κλοπές και ληστείες για τις οποίες επιβλήθηκε πλημμελητική ποινή, λόγω της έλλειψης ιδιαίτερης σοβαρότητάς τους. Είναι αναγκαία η συγκρότηση επιτροπής, που θα σταθμίσει, πού θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί η ηλεκτρονική επιτήρηση ως αυτοτελής κύρωση.

5. Χρήσιμη, επίσης, είναι μια ευρεία αποπλημμελητοποίηση και αποποινικοποίηση διαφόρων ήσσονος σημασίας εγκλημάτων (κυρίως των ειδικών ποινικών νόμων), για τα οποία μπορούν να προβλεφθούν μόνο διοικητικές κυρώσεις.

6. Σε ό, τι αφορά στις αγροτικές φυλακές, πρέπει να επισημανθεί ότι το πλαίσιο υποδοχής κρατουμένων αναθεωρήθηκε για άλλη μια φορά με το ν. 4356/2015 και ειδικώς με το άρθρο 41 αυτού (όπως, λόγω αστοχίας, ξανατροποποιήθηκε με το ν. 4412/2016, που αφαίρεσε την τρίτη παράγραφο περί αναθέσεων του δημοσίου στις αγροτικές φυλακές) και το οποίο άρθρο 41 ορίζει:

«Ενίσχυση αγροτικών φυλακών

1. Στα Αγροτικά Καταστήματα Κράτησης και την Κεντρική Αποθήκη Υλικού Φυλακών (Κ.Α.Υ.Φ.) δύνανται να μετάγονται κατάδικοι κρατούμενοι, ικανοί για εργασία, ανεξαρτήτως αδικήματος, με απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής

Μεταγωγών, μετά από πρόταση του Συμβουλίου Φυλακής και εφόσον α) έχουν καταδικαστεί σε ποινή ή συνολικές ποινές φυλάκισης ή κάθειρξης μέχρι δέκα (10) έτη, β) έχουν καταδικαστεί σε ποινή ή συνολικές ποινές φυλάκισης ή κάθειρξης άνω των δέκα (10) ετών, έχουν εκτίσει πραγματικά το ένα πέμπτο (1/5) της ποινής τους και τους έχει χορηγηθεί τουλάχιστον μια (1) τακτική άδεια, τους όρους της οποίας έχουν τηρήσει και γ) έχουν καταδικαστεί σε ποινή ισόβιας κάθειρξης, έχουν εκτίσει πραγματικά οκτώ (8) έτη και τους έχει χορηγηθεί τουλάχιστον μια (1) άδεια, τους όρους της οποίας έχουν τηρήσει.

2. Κρατούμενοι των κατηγοριών (β) και (γ), οι οποίοι δεν λαμβάνουν τακτική άδεια, γιατί δεν έχουν υποστηρικτικό περιβάλλον, ενώ πληρούν τις λοιπές προϋποθέσεις του νόμου, δύνανται να μετάγονται με απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής Μεταγωγών σε Αγροτικά Καταστήματα Κράτησης, μετά από πρόταση του Συμβουλίου Φυλακής».

Η ελαστικοποίηση των όρων υποδοχής, που επιτρέπει στις αγροτικές φυλακές να δέχονται κρατούμενους με ποινές κάθειρξης έως δέκα έτη χωρίς άδεια, έχει ξεπεράσει κάθε προηγούμενο.

Τα ζητήματα που γεννώνται είναι: α) αν οι αθρόες προσωρινές απολύσεις με τους νόμους 4322/2015 και 4411/2016 έχουν μειώσει τον αριθμό των κρατουμένων στις αγροτικές φυλακές (μπορεί να το ελέγξει και οποιοσδήποτε στα στατιστικά στοιχεία στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και δει πόσοι κρατούνταν στις αγροτικές φυλακές το 2013 και πόσοι σήμερα), β) αν η συμπεριφορά όσων εκτίουν ποινές κάθειρξης έως δέκα (10) έτη είναι συνεπής ή έχουμε αύξηση των αποδράσεων και μη επιστροφών από άδειες, σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς και πόσες είναι αυτές (να δοθούν στοιχεία), γ) αν υπάρχει ροή αιτήσεων προς την Κ.Ε.Μ. για μεταγωγή στις αγροτικές φυλακές ή υπάρχει μείωσή τους, γιατί πλέον με τους νόμους προσωρινής απόλυσης, που επαναλαμβάνονται, δεν έχει νόημα να πάει κανείς σε αγροτική φυλακή, αφού θα απολυθεί, ούτως ή άλλως, από τη φυλακή του με το 1/3 πραγματικά, χωρίς να χρειάζεται τον ευεργετικό υπολογισμό της αγροτικής εργασίας, δ) αν η παραγωγή των φυλακών επαρκεί για τη συντήρησή τους ή είναι παραγωγικά παθητικές, ε) αν υπάρχει κάποιο πλάνο εναλλακτικών καλλιεργειών και εναλλακτικής ενεργειακής υποστήριξης, στο οποίο κυβέρνηση και αντιπολίτευση πρέπει να συμβάλλει, στ) αν έχει ενθαρρυνθεί η δημιουργία κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων του ν. 4019/2011 από αποφυλακισμένους, όπως έγινε κατά τη θητεία της προηγούμενης κυβέρνησης, που υποστήριξε το Ν.Π.Ι.Δ. ΕΠΑΝΟΔΟΣ, ώστε με τη σειρά του αυτό το εποπτευόμενο από το Υπουργείο μας νομικό πρόσωπο να συντονίσει αποφυλακισμένους για να δημιουργήσουν μια δικιά τους επιχείρηση, η οποία, όπως μάλιστα μαθαίνουμε, λειτουργεί υποδειγματικά και ζ) ποια είναι τα συνήθη παράπονα των διευθύνσεων αγροτικών φυλακών προς το Υπουργείο.

Είναι αναγκαία μια ad hoc κοινοβουλευτική συζήτηση για τις αγροτικές φυλακές, στην οποία θα κληθούν: α) όλοι οι διευθυντές των τεσσάρων αγροτικών φυλακών της χώρας, β) όλοι οι υπεύθυνοι γεωπόνοι τους, γ) επιστήμονες με γνώση του χώρου, δ) εκπρόσωποι των μεγαλύτερων γεωπονικών σχολών της χώρας, ε) εκπρόσωποι του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και στ) εκπρόσωποι της κοινωνικής συνεταιριστικής επιχείρησης των αποφυλακισμένων, ώστε να γίνει μια εκ βαθέων και κομματικά απροκατάληπτη συζήτηση, που θα οδηγήσει σε αληθινό προγραμματικό ανασχεδιασμό των αγροτικών φυλακών με το να ληφθούν υπόψη όλα τα νεότερα

συμπεράσματα της επιστήμης, της οικονομίας και της τεχνικής για την παραγωγική τους ανασυγκρότηση.

Τέλος, ιδιαίτερη σημασία έχει και η ωριμότητα του σχεδίου Ποινικού Κώδικα, το οποίο πρέπει να έρθει προς συζήτηση το συντομότερο δυνατόν.

Ε. Τα Καταστήματα Κράτησης Γυναικών.
Εισηγητές: Ιωάννης Σαρακιώτης, Χαρίλαος Τζαμακλής και Νίκη Κεραμέως.

1. Εισαγωγή

Οι συνεδριάσεις της Επιτροπής μας εστίασαν σε πέντε επιμέρους ζητήματα, τα οποία σχετίζονται με τη λειτουργία των γυναικείων φυλακών και τις προοπτικές διόρθωσης των στρεβλώσεων και των διαφόρων προβλημάτων. Τοιουτοτρόπως, η παρούσα έκθεση αναπτύσσεται σε πέντε επιμέρους θεματικές, όπως αντικατοπτρίζονται στα υποκεφάλαιά της. Οι εν λόγω θεματικές αφορούν στην ίδρυση γυναικείων αγροτικών φυλακών, τις μητέρες ανηλίκων τέκνων έως τρία έτη, την υγειονομική περίθαλψη των εγκλείστων, την παρεχόμενη εκπαίδευση και τις εκθέσεις διεθνών οργανισμών – και εν προκειμένω του Ο.Η.Ε. – για την κατάσταση στις ελληνικές γυναικείες φυλακές. Σε γενικές γραμμές, η θέση των συμμετεχουσών και των συμμετεχόντων στην Επιτροπή ήταν καθολική, όσον αφορά στην αναγκαιότητα δημιουργίας γυναικείων αγροτικών φυλακών, στη διεύρυνση της δυνατότητας εκπαίδευσης των ανηλίκων, στην παροχή διευρυμένων υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας προς τις έγκλειστες γυναίκες και ειδικά στις μωρομάνες, καθώς και στην επιτακτική ανάγκη διαχείρισης του ζητήματος του υπερπληθυσμού των φυλακών.

Συνολικότερα, η Επιτροπή απασχολήθηκε, ιδιαιτέρως, από τη διάσταση του φύλου. Περιγράφηκε το πλαίσιο δομών, που φιλοξενεί κορίτσια και γυναίκες κρατούμενες (Κορυδαλλός, Ελεώνας Θηβών), και τα ιδρύματα παιδικής προστασίας. Αναφέρθηκε η λειτουργία μονάδων απεξάρτησης κρατουμένων στις γυναικείες φυλακές Κορυδαλλού και στον Ελεώνα Θηβών. Επισημάνθηκε η ανάγκη διαφοροποιημένης αντιμετώπισης των γυναικών και μητέρων που αποφυλακίζονται, καθώς διαθέτουν διακριτές ιδιότητες και ανάγκες. Τονίσθηκε ότι οι συνθήκες κράτησης των γυναικών κρατουμένων πρέπει να βελτιωθούν και η Επιτροπή αναγνώρισε ότι οφείλει να υποβάλει συγκεκριμένες προτάσεις με απτά αποτελέσματα, ιδιαίτερα εν όψει του επαναληπτικού ελέγχου της Επιτροπής του Ο.Η.Ε. για την εφαρμογή της Σύμβασης για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διακρίσεων Κατά των Γυναικών (Convention on the Elimination of All of Forms of Discrimination Against Women - CEDAW) το 2017 και υπό το πρίσμα των υποδείξεών της το 2013.

Επίσης, οι μονάδες μέριμνας ανηλίκων, που έχουν εξαγγελθεί από το 2003, πρέπει να συμπεριλάβουν στον σχεδιασμό τους τη διάσταση του φύλου, όπως είχε γίνει, ενώ πρέπει να προστατευθούν η οικογενειακή επαφή μεταξύ κρατουμένων γονέων και παιδιών ως προληπτικό μέτρο της εφηβικής και νεανικής παραβατικότητας, καθώς και οι κρατούμενες μωρομάνες.

2. Έκθεση μελών της Επιτροπής

Όσον αφορά στην ενότητα για τις γυναικείες αγροτικές φυλακές, η πρόταση για την ίδρυση νέου τύπου φυλακών και η ουσιαστική επέκταση του θεσμού των αγροτικών φυλακών στις γυναίκες, έτυχε ευρείας αποδοχής στα πλαίσια των συνεδριάσεων της Επιτροπής. Το σύνολο των συμμετεχουσών και συμμετεχόντων υπερθεμάτισε της πρότασης. Ο προβληματισμός των μελών της Επιτροπής,

αναφορικά με την έλλειψη μιας γυναικείας αγροτικής φυλακής, βρήκε πρόσφορο έδαφος με την προώθηση της πρότασης δημιουργίας τους από το αρμόδιο Υπουργείο.

Όσον αφορά στις μητέρες ανηλίκων τέκνων έως 3 ετών, ένα άλλο ζήτημα, που απασχόλησε την Επιτροπή, είναι η ένταξη και ο όποιος σωφρονισμός γυναικών, οι οποίες τυγχάνουν να είναι μητέρες ανήλικων τέκνων έως τριών ετών. Το συγκεκριμένο ζήτημα αφορά στην ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο, μέσω της μεταφοράς τους σε παιδικούς σταθμούς, εκτός των φυλακών και της αντιμετώπισής τους - συχνά ρατσιστικής - από τα υπόλοιπα μέλη της τοπικής κοινωνίας.

Τώρα, για την υγειονομική περίθαλψη, οι συνεδριάσεις της Επιτροπής εστίασαν, κυρίως, στα ζητήματα της παρεχόμενης υγειονομικής περίθαλψης στα Καταστήματα Κράτησης, στο Ψυχιατρείο και στο Νοσοκομείο Κορυδαλλού. Η εν λόγω συνεδρίαση ασχολήθηκε με ζητήματα παροχών υπηρεσιών υγείας προς τους έγκλειστους και τις έγκλειστες των φυλακών.

Ένα βασικό στοιχείο υπήρξε η παράθεση των εμπειριών των Βουλευτών από τις επισκέψεις τους σε σωφρονιστικά καταστήματα. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκε αναφορά στην επίσκεψη στον Ελεώνα Θηβών, όπου υπάρχει κομμάτι από τις γυναικείες φυλακές, καθώς και στην επίσκεψη στις γυναικείες φυλακές του Κορυδαλλού. Όσον αφορά στη δεύτερη περίπτωση, τονίσθηκε η αναγκαιότητα της διατήρησης του χώρου προαυλισμού των γυναικείων φυλακών Κορυδαλλού και η μη εκχώρησή του στο Δήμο Κορυδαλλού, ο οποίος και τον διεκδικεί. Ο χώρος προαυλισμού των γυναικείων φυλακών Κορυδαλλού είναι ζωτικής σημασίας για τις έγκλειστες και μείζον διακύβευμα για την αξιοπρεπή και ανθρώπινη διαβίωσή τους εντός των κτιριακών εγκαταστάσεων.

Το γενικότερο πλαίσιο χαρακτηρίζεται, όπως ανέφερε ο Γενικός Γραμματέας Αντεγκληματικής Πολιτικής του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κ. Φυτράκης, στο οποίο συνέτεινε και ο κ. Καρακίτσος, Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Σωφρονιστικών Υπαλλήλων Ελλάδος, από δύο βασικά ζητήματα, πρώτον, την έλλειψη ανθρωπίνων και οικονομικών πόρων και, δεύτερον, την προβληματική οργάνωση του συστήματος.

Στο τέταρτο σημείο, για την εκπαίδευση, το οποίο συνιστά ένα φλέγον ζήτημα για την ποιότητα των συνθηκών παραμονής των γυναικών και των παιδιών τους στα σωφρονιστικά ιδρύματα και απασχόλησε την πέμπτη συνεδρίαση της Επιτροπής, αξίζει να σημειωθεί ότι, εντοπίζεται ένα κοινό σημείο, σύμφωνα με όσα ειπώθηκαν, τόσο στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, όσο και στην εκπαίδευση. Αμφότερες, στηρίζονται πολλές φορές στο φιλότιμο, στην ευρεσιτεχνία του προσωπικού, ιατρικού, εκπαιδευτικού, σωφρονιστικού, και στον εθελοντισμό, για να υπερκεράζονται οι αδυναμίες της πολιτείας.

Τέλος, αναφορικά με την έκθεση της Επιτροπής του Ο.Η.Ε., στις 12 Οκτωβρίου 2015 (έγγραφο CEDAW/C/GRC/CO/7/Add.1), η Επιτροπή CEDAW δημοσίευσε τις πληροφορίες, που έλαβε από την Ελλάδα, ως προς την υλοποίηση των υποδείξεων, που έλαβε η χώρα το 2013. Σε τρεις διακριτές ενότητες (σελ.5/8-8/8) η χώρα μας παρουσίασε την πρόοδο που έχει σημειώσει και τις πρωτοβουλίες που έχει λάβει στην κατεύθυνση της προσαρμογής στις υποδείξεις της αρμόδιας Επιτροπής του Ο.Η.Ε.. Σε απάντηση της ελληνικής επιστολής, ο εισηγητής της αρμόδιας Επιτροπής (Rapporteur on follow – up Committee) Xiaoqiao Zou, με την από 13/5/2016 επιστολή του, αναγνωρίζει τις προσπάθειες της Ελλάδας για τη βελτίωση των συνθηκών κράτησης και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των γυναικών κρατουμένων, εκτιμώντας από τα

στοιχεία, που του παρείχε η χώρα, ότι και στις τρεις κατηγορίες υποδείξεων η Ελλάδα έχει προσαρμοστεί εν μέρει (…has been partially implemented).

3. Προτάσεις της Επιτροπής

Τα συμπεράσματα των εργασιών της Επιτροπής και οι προτάσεις της, όσον αφορά στο επιμέρους θέμα των γυναικείων φυλακών, συνοψίζονται στα ακόλουθα θέματα:

- Αναγκαιότητα θεσμοθέτησης αγροτικών φυλακών για γυναίκες.
- Θεσμοθέτηση της ημιελεύθερης διαβίωσης, η οποία σχετίζεται με την παροχή της δυνατότητας σε παιδιά έως τριών ετών να μη βρίσκονται αποκλειστικά στη φυλακή, αλλά να βγαίνουν εκτός, συμμετέχοντας σε προγράμματα παιδικών σταθμών.
- Διερεύνηση των επιλογών για το διορισμό παιδαγωγών, βρεφονηπιοκόμων και ειδικών σε ζητήματα ψυχολογικής υποστήριξης.
- Αξιοποίηση των εγκαταστάσεων του Κ.Α.Τ.Κ.Ε.Θ., με σκοπό τη στέγαση μωρομάνων.
- Αναγκαιότητα της διατήρησης του χώρου προαυλισμού των γυναικείων φυλακών Κορυδαλλού.
- Επαναλειτουργία γυναικείου ψυχιατρικού τμήματος. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων διαβεβαίωσε ότι υπάρχει πρόβλεψη, αρχικά, δέκα κλινών στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Κορυδαλλού. Προτάθηκε εναλλακτικά η δημιουργία του γυναικείου ψυχιατρικού τμήματος σε άλλο χώρο, λιγότερο νοσογόνο, όπως το Κατάστημα στον Ελεώνα.
- Μέριμνα για τη δέσμευση γυναικών σωφρονιστικών υπαλλήλων στο Νοσοκομείο Κρατουμένων.
- Διορισμός παιδιάτρου στο Κατάστημα Κράτησης του Ελεώνα, όπου κρατούνται γυναίκες μωρομάνες.
- Περαιτέρω υποστήριξη των τμημάτων των γυναικών στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Διαβατών στη Θεσσαλονίκη.

Σε συνάρτηση με το άρθρο 35 της Έκθεσης της Επιτροπής του Ο.Η.Ε., προτείνεται: α) η λήψη μέτρων για τη μείωση του αριθμού των γυναικών κρατουμένων, ιδίως μέσω στοχευμένης πρόληψης, που στοχεύει στην καταπολέμηση των αιτίων της γυναικείας παραβατικότητας, β) η αντιμετώπιση της κατάστασης των γυναικών και των κοριτσιών κρατουμένων, μέσω της ανάπτυξης πολιτικών, στρατηγικών και προγραμμάτων, που λαμβάνουν υπ' όψη τη διάσταση του φύλου, διευκολύνουν την πρόσβαση στη δικαιοσύνη και διασφαλίζουν τη δίκαιη δίκη, γ) η βελτίωση των συνθηκών στις δομές κράτησης, σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές, η επίλυση του προβλήματος υπερπληθυσμού των φυλακών, η εξασφάλιση της ξεχωριστής διαμονής για διαφορετικές κατηγορίες κρατουμένων και η διαβεβαίωση πρόβλεψης ικανοποιητικών δομών και υπηρεσιών υγείας, σύμφωνα με τους Κανόνες του Ο.Η.Ε. για τη μεταχείριση των κρατούμενων γυναικών και μη στερητικών της ελευθερίας μέτρων για γυναίκες δράστες εγκληματικών πράξεων (Συμφωνία της Μπανγκόκ).

V. ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων, η οποία συνεχίζει τις εργασίες της και για τη Β΄ Σύνοδο, και μέχρι της συγκροτήσεώς της εκ νέου, με την ίδια σύνθεση μελών (άρθρο 33 παρ. 1 του Κ.τ.Β.), κατά τη συνεδρίαση της 10ης Νοεμβρίου 2016 έκανε δεκτή, κατά απόλυτη πλειοψηφία, την Έκθεση της Α΄ Συνόδου της ΙΖ΄ Περιόδου, η οποία υποβάλλεται προς την Ολομέλεια της Βουλής.

Αθήνα, 10 Νοεμβρίου 2016

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΣΤΑΜΠΟΥΛΗ

Ο Α΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ	**Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ**
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΚΙΟΥΛΕΚΑΣ	**ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ**

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΣ	**ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ**
ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΚΟΖΟΜΠΟΛΗ – ΑΜΑΝΑΤΙΔΗ	**ΝΙΚΗ ΚΕΡΑΜΕΩΣ**
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ (ΤΑΣΟΣ) ΚΟΥΡΑΚΗΣ	**ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΥΡΙΑΖΙΔΗΣ**
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΥΡΙΤΣΗΣ	**ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΥΛΙΟΣ**
ΣΠΥΡΙΔΩΝΑΣ ΛΑΠΠΑΣ	**ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΓΟΣ**
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΛΛΗΣ	**ΓΑΡΥΦΑΛΛΙΑ (ΛΙΑΝΑ) ΚΑΝΕΛΛΗ**
ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΑΚΙΩΤΗΣ	**ΙΛΧΑΝ ΑΧΜΕΤ**
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΣΥΡΙΓΟΣ	**ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΟΚΚΑΛΗΣ**
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΖΑΜΑΚΛΗΣ	**ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΒΑΔΕΛΛΑΣ**